

Πληροφορίες

Εφορεία Αρχαιοτήτων Χαλκιδικής
και Αγίου Όρους

Διεύθυνση Υπηρεσίας

Κωνσταντινουπόλεως 5, 631 00 Πολύγυρος

Τηλ. 23710 22060

Τεχνικό Γραφείο Αγίου Όρους

Ιπποδρομίου 7, 546 21 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 2310 285163

Επικοινωνία: odysseus.culture.gr

email: efachagor@culture.gr

Μέρες και ώρες λειτουργίας

Τετάρτη έως Δευτέρα: 8:30 - 16:00, Τρίτη: κλειστά

ΕΙΣΟΔΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΗ

Τρόποι πρόσβασης: Ι.Χ., υπεραστικό λεωφορείο ΚΤΕΛ

Παροχές

Πρόσβαση και WC για ΑΜΕΑ

Κοντινά σημεία ενδιαφέροντος

Φλογητά - Κέντρο Βυζαντινού Πολιτισμού Χαλκιδικής
"Ιουστινιανός" (31,6 χλμ.)

Αρχαιολογικός χώρος Ολύνθου (30,7 χλμ.)

Αρχαιολογικό Μουσείο Πολυγύρου (50 χλμ.)

Νικήτη - Βασιλική Σωφρονίου (60,4 χλμ.)

Επιμέλεια

Εφορεία Αρχαιοτήτων Χαλκιδικής και Αγίου Όρους

Κείμενα - Γραφιστική επιμέλεια

Δρ. Μπεττίνα Τσιγαρίδα, αρχαιολόγος

Τερψιχόρη Ξανθοπούλου, εικαστικός

Φωτογραφίες

Αρχείο Εφορείας Αρχαιοτήτων Χαλκιδικής και Αγίου Όρους

Φωτ. εξώφυλλου: Κωνσταντίνος Νταράκης, αρχαιολόγος

Τμήμα σίμης με ανάγλυφη διακόσμηση
και κανόνα με γραπτή διακόσμηση,
4ος αιώνας π.Χ.

7. Άποψη του βαλανείου από τα βορειοδυτικά

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΦΟΡΕΙΑ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΩΝ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΑΓΙΟΥ ΟΡΟΥΣ

ΙΕΡΟ ΑΜΜΩΝΑ ΔΙΑ

ΔΙΟΝΥΣΟΥ και ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ
ΣΤΗΝ ΚΑΛΛΙΘΕΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Με την υποστήριξη:

ΤΟ ΕΡΓΟ «ΙΕΡΟ ΑΜΜΩΝΟΣ ΔΙΟΣ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ - ΑΝΑΔΕΙΞΗ»
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
(ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ)
ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΗΜΟΣΙΟ (ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ).

ΙΕΡΟ ΑΜΜΩΝΑ ΔΙΑ, ΔΙΟΝΥΣΟΥ ΚΑΙ ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΑΛΛΙΘΕΑ ΧΑΛΚΙΔΙΚΗΣ

Τα πρώτα στοιχεία χρήσης του χώρου του ιερού χρονολογούνται στην πρώιμη εποχή του χαλκού. Στη συνέχεια, μετά από τον αποικισμό της Χαλκιδικής από τους Έλληνες του Νότου και την ίδρυση της Αφύτιος, αποίκιας της Ερέτριας, η περιοχή του ιερού συμπεριλήφθηκε στη χώρα της αρχαίας πόλης. Η ομορφιά της φύσης, οι πηγές νερού, η βλάστηση και το σπήλαιο που υπήρχαν, ώθησαν τους Αφύτιους να ιδρύσουν σε αυτό το μαγευτικό μέρος ιερό του Διονύσου – πιθανότατα και των Νυμφών – στα τέλη του 8ου αιώνα π.Χ., το οποίο αναφέρεται από τον Ξενοφώντα (Ξεν. Ελληνικά 5, 3, 13 κ.ε.). Ο θεός πιθανότατα λατρευόταν στην περιοχή γύρω από το σπήλαιο, που ήταν διαμορφωμένη με άνδρα (ταράτσες), στα οποία οδηγούσε λίθινη κλίμακα (εικ. 1).

Στο πρώτο μισό του 4ου αιώνα π.Χ., πιθανότατα μετά από τη σωτήρια παρέμβαση του Άμμωνα Δία, που είχε σαν αποτέλεσμα τη λύση της πολιορκίας της Αφύτιος από τον Σπαρτιάτη βασιλιά Λύσανδρο το 404 π.Χ. (Πλουτ. Λύσανδρος 299 α-β), οι Αφύτιοι ίδρυσαν ιερό του θεού βορειοανατολικά του ιερού του Διονύσου. Στην περιοχή του σπηλαίου και των πηγών νερού κτίστηκε κρηναίο οικοδόμημα (εικ. 2), προκειμένου να γίνει μεταφορά νερού στον καινούριο χώρο λατρείας, εξαιτίας της στενής σχέσης του Άμμωνα με το νερό και της απαραίτητης ύπαρξης δεξαμενής νερού στα ιερά του.

1. Ιερό Διονύσου. Διακρίνεται η είσοδος του σπηλαίου

3. Ο τοίχοβάτης από τα ανατολικά. Πιθανότατα ανήκε σε κτίριο του α' μισού του 4ου αιώνα π.Χ.

2. Κτιστός αγωγός που έφερνε νερό σε κρηναίο οικοδόμημα. 4ος αιώνας π.Χ. Αριστερά διακρίνεται πεσμένη δεξαμενή του 2ου αιώνα μ.Χ.

4. Ο ναός του Άμμωνα Δία από τα βορειοδυτικά Β' μισό του 4ου αιώνα π.Χ.

5. Ναός Άμμωνα Δία. Θεμελίωση

6. Βάθρα από τα νότια και τοίχοβάτης με προσανατολισμό Α-Δ, που ανήκε σε κτίριο του α' μισού του 4ου αιώνα π.Χ.

Τμήματα μόνο των κτισμάτων του ιερού του Άμμωνα Δία που χρονολογούνται στο α' μισό του 4ου αιώνα π.Χ., έχουν διασωθεί (εικ. 3). Στο δεύτερο μισό του ίδιου αιώνα, μετά δηλαδή από την προσάρτηση της Χαλκιδικής στο βασίλειο των Μακεδόνων, χτίστηκε λαμπρός δωρικός ναός του θεού (εικ. 4 & 5) και στα ανατολικά του δύο παράλληλες σειρές με βάθρα που έφεραν γλυπτά. Οι παράλληλες σειρές με τα βάθρα (εικ. 6), συνηθισμένο χαρακτηριστικό στους ναούς της Αιγύπτου, οφείλεται στην αιγυπτιακή καταγωγή του θεού.

Η ύπαρξη επιγραφής που χρονολογείται στον 3ο αιώνα ή στο α' μισό του 2ου αιώνα π.Χ. προς τιμή του Ασκληπιού σε αναθηματικό βωμίσκο, που βρέθηκε στον χώρο και φυλάσσεται στη βιβλιοθήκη της μονής Παντελεήμονος στο Άγιον Όρος, υποδηλώνει τη λατρεία του θεού στο ιερό αυτήν την εποχή.

Τον 2ο αιώνα μ.Χ. το ιερό γνωρίζει ακμή. Έξω από τον ναό του Άμμωνα Δία κτίζονται κερκίδες και βόρεια του ναού κτίζεται το βαλανείο (μικρό λουτρό), το οποίο συνδέεται με τη λατρεία του Ασκληπιού και την ίαση (εικ. 7).

Το ιερό εγκαταλείπεται και καταστρέφεται στις αρχές του 4ου αιώνα μ.Χ. Το λουτρό συνεχίζει να χρησιμοποιείται έως τα μέσα ή τέλη του ίδιου αιώνα και αυτήν την εποχή, ή λίγο αργότερα, τον 5ο αιώνα μ.Χ., χτίζεται νερόμυλος κοντά στο σπήλαιο.

